

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Абрамчука Дмитра Віталійовича
«Примірний договір у цивільному праві України», подану на здобуття
ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Обрана Абрамчуком Дмитром Віталійовичем тема дисертації та проведене автором дослідження відповідає викликам і потребам сьогодення, адже договір є одним із універсальних юридичних інструментів, що надає можливість сторонам встановлювати, змінювати та припиняти цивільні права та обов'язки.

Актуальність теми дослідження зумовлена декількома чинниками. По-перше, це неупинний розвиток цивільних правовідносин, виникнення нових договірних конструкцій, що вимагає належного правового регулювання з метою забезпечення прав та інтересів учасників правовідносин. По-друге, це необхідність адаптації національного законодавства до європейських стандартів, що зумовлена євроінтеграційними прагненнями України. По-третє, дискусійність положень законодавства у сфері регулювання примірного договору, що зумовлено його правовою природою та особливостями застосування. По-четверте, стан цивілістичної доктрини щодо розуміння сутності конструкції примірного договору та відмежуванню його від інших договірних конструкцій.

Все це зумовило об'єктивну необхідність проведення комплексного дослідження, присвяченого висвітленню актуальних проблем правової природи та особливостей примірного договору, а також формуванню шляхів їх вирішення.

Дисертацію виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного

університету «Гармонізація цивільного законодавства України з правом Європейського Союзу» (номер державної реєстрації – 0118U003550).

Особистий внесок дисертанта в отриманні наукові результати.

Дисертація Абрамчука Д.В. є завершеною науковою працею, виконаною особисто автором на високому теоретико-методичному рівні, в якій отримано нові науково-обгрунтовані результати, що в сукупності розв'язують завдання формування нових теоретичних положень щодо концепції примірного договору та вироблення на цій основі наукових висновків, спрямованих на розвиток доктрини цивільного права, удосконалення цивільного законодавства та узагальнення судової практики.

З приводу багатьох проблемних аспектів автор висловлює власну позицію, наводить додаткові аргументи на користь існуючих в цивілістичній доктрині поглядів вчених, позиції яких він підтримує, а також вдається до обгрунтованої критики спірних, на його думку, наукових поглядів.

Ступінь обгрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Аналіз змісту дисертаційної роботи та наукових публікацій Абрамчука Д.В. дав змогу зробити висновок, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають такому виду досліджень.

Належний ступінь обгрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується коректністю визначення об'єкта та предмета дослідження, використанням достатньої джерельної бази та широкого спектру загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, апробацією результатів дисертаційного дослідження.

Висновки дисертації обгрунтовані та логічно впливають з викладеного матеріалу.

Ступінь наукової новизни результатів дисертаційного дослідження.

У дисертаційній роботі сформульовано ряд наукових положень, висновків і рекомендацій, які характеризуються науковою новизною та мають практичну цінність, серед яких варто виділити наступні:

– пропозиція щодо визначення поняття примірною договору як особливого нормативного акту, що приймається спеціально уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування з метою розроблення та рекомендування договірної моделі впорядкування однотипних приватноправових відносин між заздалегідь невизначеним колом осіб, із забезпеченою для сторін майбутнього договірною правовідношення можливістю коригування окремих його умов;

– обґрунтування доцільності розширення закріпленого законодавчо переліку суб'єктів рекомендування примірних договорів (Кабінет Міністрів України та інші органи державної влади) також органами місцевого самоврядування як самостійними суб'єктами затвердження їх змісту;

– пропозиція з метою уникнення випадків хибного ототожнення понять «типовий договір» і «типові умови» запозичити досвід європейських держав у частині заміни терміну «типові умови» терміном «стандартні умови», що в цілому відповідає розумінню таких умов як будь-яких заздалегідь сформульованих, призначених для багаторазового використання, які одна сторона встановлює для іншої сторони при укладанні договору, і внести відповідні зміни до ст. 630 ЦК України, а також до усіх інших статей, у яких вжито термін «типові умови»;

– удосконалення розуміння змісту примірною договору як сукупності добровільних (ініціативних) та обов'язкових умов, що розробляються і затверджуються уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування для використання їх суб'єктами цивільно-правових відносин при укладанні договорів із гарантуванням можливості щодо їх

коригування, у тому числі шляхом зміни, доповнення та/або виключення умов, якщо інше не передбачено нормативно-правовими актами;

– обґрунтування висновку, що нормотворчість у частині затвердження типових договорів у цілому повинна бути зведена до мінімуму з обов'язковою обґрунтованістю необхідності використання типових договорів у межах цивільно-правового регулювання як виняткового інструменту державного впливу. Альтернативою типовим договорам може стати затвердження примірних договорів як специфічних нормативно-правових актів, що характеризуються значно вищим рівнем свободи суб'єктів у визначенні їх змісту та врегулюванні цивільно-правових відносин на власний розсуд.

Вказаний перелік не вичерпує всіх положень, які становлять наукову новизну дисертаційного дослідження Абрамчука Д.В. Дисертації притаманні й інші висновки та пропозиції, що свідчать про наукову новизну роботи, спрямованість її на розвиток науки цивільного права.

Повнота опублікування основних положень дисертації

Основні положення та висновки дисертаційної роботи Абрамчука Д.В. знайшли відображення у 10 наукових публікаціях, з яких: 4 статті опубліковано у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому виданні, 5 праць апробаційного характеру.

Кількість наукових праць, опублікованих за темою дисертації, повнота відображення положень роботи, відповідають встановленим вимогам.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження

Викладені у дисертації положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у нормотворчій діяльності – для удосконалення законодавства в частині застосування конструкції примірного договору при укладанні, зміні, припиненні цивільно-правових договорів; у науково-дослідній сфері – як

методологічне підґрунтя для подальших науково-теоретичних досліджень правової природи примірних договорів; у правозастосовчій діяльності – при безпосередньому застосуванні конструкції примірного договору на стадіях укладення та виконання цивільно-правових договорів; у навчальному процесі – під час викладання дисциплін «Цивільне право України» «Договірне право», а також при підготовці відповідної навчально-методичної літератури.

Результати дисертаційного дослідження використовуються при викладанні цивілістичних дисциплін у навчальному процесі закладів вищої освіти, зокрема, Західноукраїнського національного університету (акт впровадження від 28 листопада 2023 р. № 126-29/2473), Київського університету туризму, економіки і права (акт впровадження від 26 травня 2023 р. № 10.01.23/б), а також при вдосконаленні цивільного законодавства в сфері правового регулювання договірних відносин (акт впровадження Комітету з питань правової політики Верховної Ради України від 8 грудня 2023 р. № 04-26/17-2023/271060 (1406053)).

Оцінка структури дисертації, мови та стилю викладення інформації

Дисертаційна робота Абрамчука Д.В. складається із вступу, трьох розділів, які об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Зміст роботи відповідає визначеній меті та завданням дослідження, свідчить про її завершеність. Дисертація написана діловою українською мовою відповідно, а стиль викладення матеріалу забезпечує достатню легкість і доступність його сприйняття.

Дотримання академічної доброчесності

У дисертаційній роботі Абрамчука Д.В. не виявлено фактів порушення академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, сфабрикованих відомостей та фальсифікацій). У роботі наявні посилання на

джерела інформації, зроблені відповідно до вимог законодавства про авторське право.

Дискусійні положення

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Абрамчука Д.В., варто зазначити, що окремі його положення, висновки та пропозиції є спірними або такими, що потребують додаткової аргументації під час публічного захисту.

1. На стор. 59-60 дисертації автор виділяє питання дискусійного характеру, які зумовлюють проблемні моменти у використанні примірних договорів, одним із яких вважає відсутність у законодавстві деталізації терміну «окремі умови». Водночас, потребує уточнення позиція автора щодо доцільності визначення максимальної кількості умов, які сторони можуть змінити при укладенні договору на основі примірного.

2. Спірною є позиція дисертанта щодо існування двох рівнів формування змісту примірного договору: первинного і похідного (вторинного) (п. 6 новизни, стор. 109, 123). Характеризуючи вторинний рівень автор говорить про «формування договірних умов безпосередньо сторонами із використанням змісту примірного договору, розробленого та затвердженого суб'єктами владних повноважень». Тобто в даному випадку сторони не формують зміст примірного договору, а використовують його умови чи змінюють окремі з них при укладенні конкретного цивільно-правового договору.

3. У роботі дисертант визначає поняття «виконання договору, укладеного на основі примірного» розглядаючи його як «вчинення сторонами договору дій юридичного та/або фактичного характеру або утримання від них, спрямовані на реалізацію закріплених у змісті примірного договору суб'єктивних прав і обов'язків з метою досягнення певних бажаних для сторін правових результатів» (стор. 167, 191). Потребує уточнення позиція автора стосовно твердження, що сторони реалізують суб'єктивні права та обов'язки,

закріплені у примірному договорі. Адже, як зазначається в роботі, сторони при укладенні договору на основі примірного, можуть змінити окремі його умови. Відповідно реалізовуватись будуть права та обов'язки сторін, які закріплені в договорі, який укладений ними на основі примірного.

Проте, висловлені зауваження не знижують позитивної оцінки роботи, її наукової та практичної цінності, а можуть слугувати основою для наукової дискусії.

Загальний висновок

Дисертація Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України» є самостійною, завершеною науково-дослідною працею, виконаною на належному теоретичному рівні, має практичне значення та відповідає всім вимогам, які ставляться до такого виду робіт.

За актуальністю, змістом, повнотою вирішення поставлених завдань, науковою новизною отриманих результатів дисертаційна робота відповідає спеціальності 081 Право, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Абрамчук Дмитро Віталійович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:

доктор юридичних наук, професор,
 професор кафедри цивільного права і процесу
 Західноукраїнського
 національного університету

Валентина СЛОМА

Підпис *Валентина Слома*
 Завіряю: *Анна Сенкек*
 НАЧАЛЬНИК
 ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ

